

Societat

INSALUD-ALACANT, «ERROR» DE DIAGNÒSTIC

La negligència mata

Dos doctors de l'Insalud d'Alacant i un estudiant que hi exercia il·legalment seran ara processats per un presumpte delictes d'imprudència temerària. Fernando Neira, el seu pacient, moria fa tres anys per una equivocació de diagnòstic. El van confondre per un heroïnòman i, en realitat, patia hepatitis. Les primeres diligències es van arxivar quan desaparegué l'historial clínic, recuperat per l'autor d'aquest article.

Sergio Rodríguez

El titular del Jutjat d'Instrucció número 5 d'Alacant, **Alberto Facorro**, ha dictat acte de processament contra els doctors **Higinio Valero Monerri** i **José Tortosa Mira**, de la Residència Insalud d'aquesta ciutat, per un presumpte delictes d'imprudència temerària amb resultat de mort en la persona del pacient **Fernando Neira García**. Així mateix, és processat l'estudiant dels darrers cursos de medicina, **Carlos de Teresa Parreno**, per un delictes d'intrusisme professional, en diagnosticar com a «síndrome d'abstinència» el que després resultà ser hepatitis. **Carlos de Teresa** exercia com a metge, substituint el seu germà **Luis**, en absències no justificades ni autoritzades per la direcció provincial de l'Insalud.

L'acte de processament es produeix tres anys després de començades les primeres diligències. De bon començament, el jutge instructor ordenà arxivar-les per considerar que els fets no eren constitutius d'infracció penal. Havia desaparegut l'historial clínic; metges i personal sanitari que havia intervingut en el procés d'atenció al finat **Neira** es van protegir els uns als altres. La força del corporativisme va arribar a tal extrem que els perits forenses evitaren de pronunciar-s'hi de manera objectiva. «Pot haver-hi error de diagnòstic, però, en no disposar de l'historial clínic original, és impossible un dictamen»: eren les conclusions de l'Institut Forense i de Toxicologia de Madrid.

Amb tot, aquest periodista aconseguí l'historial clínic, reconstruí els fets a través de les mateixes declaracions

dels implicats i publicà la primera part de la història.

Les contradiccions existents, les proves aportades i la realitat dels fets obligaren a continuar les diligències. Unes diligències que volen concloure amb el processament de **Valero Monerri**, **Tortosa Mira** i **Carlos de Teresa**.

No obstant això, queden moltes coses per aclarir. Les proves aportades demostren que hi ha més metges als quals se'ls pot exigir responsabilitat, més personal sanitari implicat o situacions de torns molt dubtosos.

Reconstrucció dels fets

Dues vegades va haver de presentar-se **Fernando Neira** en urgències de l'Hospital Insalud per ser admès. En la primera, els forts vòmits van ser tractats amb supositoris i el pacient enviat al seu metge de capçalera amb un diagnòstic de principi d'hepatitis. **Rosario Oliver Ros**, de l'ambulatori del carrer de Zorrilla, sol·licita anàlisis de sang i estén el volant oportú per ingressar dins l'hospital.

Tres hores de llarga espera i un diagnòstic d'aproximació donaren al pacient dret a ocupar un llit als corredors de l'hospital. Eren constants els vòmits amb fils de sang. Quaranta graus de febre, segons consta en el full d'ingrés. Era dissabte, 24 de setembre de 1984.

No li és administrat cap tractament. La família, que acompanya el malalt, sol·licita que almenys posen **Fernando** un gota a gota, atesa la seua debilitat. Els metges de servici no ho consideren necessari fins les 8.30 del matí; unes dotze hores després de l'ingrés. Un in-

Ara fa tres anys, Fernando Neira moria a l'hospital de l'Insalud.

grés de l'hora del qual no hi ha constància fidedigna.

La infermera **Desamparados Pérez Belmonte** manifesta davant el jutge instructor que va ser ella qui rebé **Fernando Neira**, «sobre les vint hores. Venia amb el tractament a seguir».

No obstant això, la també inferme-

ra **Concepción Ayala Rubio**, de guàrdia el mateix dia, diu ser qui va rebre el pacient: «sobre les vint-i-una hores.

Recorde que l'única cosa que posava en el full del tractament era no administrar-li sèrum de cap classe».

Eren les primeres contradiccions, entre moltes d'altres, sobre les quals mai no s'ordenà un acarament.

Julio de Espana Noya, metge de guàrdia per a urgències de medicina interna, entrà en l'hospital a les 8 del matí del dia 23. És requerit per atendre diversos pacients, entre els quals es troba **Juan Carmona**, afectat d'epilèpsia en una crisi convulsiva amb parada cardiorrespiratòria; necessitat de la unitat de cura intensiva. Quan **De Espanas** es

disposa a cridar-los, és abordat per una senyora vestida de treballadora de la neteja, que es recolza en un llit de corredor: «Per favor, ipot mirar un moment el meu fill?». Era **Josefa García**, mare de **Fernando Neira**.

El metge considera de més urgència cridar l'UCI i continuar estudiant les històries clíniques dels malalts. Després, molt després, s'acostà a veure **Fernando**. «El pacient era conscient i presentava un lleu índex ictèric», declarà posteriorment davant el jutge. «A l'exploració tenia una discreta hepatomegalia (augment del volum del fetge) d'uns dos traveses de dit».

EI quadre corresponia a una hepatitis. Era normal, per tant, que el pacient

tingués angúnia i vòmits. Per evitar-los, el metge indica a la infermera que li administre Primperan intramuscular. Al laboratori, segons **De Espana**, ordena realitzar determinació de transeminases (complex orgànic que es troba a la sang i que augmenta amb la lesió de les cèl·lules hepàtiques); determinació que al laboratori no van poder realitzar perquè, «per haver-se mecanitzat, mancaven de reactius naturals», segons declara el doctor **De Espana**.

Tanmateix, en l'historial clínic no consta cap sol·licitud al laboratori per part del doctor **De Espana**. Ni ningú no té constància que se li haja demanat analítica, tan fonamental per efec-

tuar un diagnòstic en aquests casos, segons tots els especialistes consultats.

L'estudiant De Teresa: «És un drogaaddicte»

Dilluns, 24 de setembre, el malalt hauria de ser atès pel doctor **Luis de Teresa Parreio**, metge adjunt de medicina interna. Però, en el seu lloc, es presenta el seu germà **Carlos**, sense cap relació amb l'hospital. Amb tot, amb la bata blanca i flanquejat per dues infermeres, passa revista als pacients de la planta sisena, on és **Fernando Neira**, en el corredor, agitat i lligat al lit. Per a la ciència mèdica de **Carlos de Teresa**, aquelles agitacions només podrien correspondre a un drogaaddicte en fase d'abstinència. I així ho diagnostica i fa constar de puny i lletra en l'historial clínic, foli 19: «Malament, agitat, el pacient presenta una síndrome d'abstinència, ja que s'injecta heroïna». Ni tan sols revisa el diagnòstic d'aproximació realitzat en urgències, ni, encara menys, explora el pacient. «Busque el doctor **Monerri** perquè firmi un tractament de Fenegal i Largactil», continua escrivint.

En les seues declaracions davant el jutge, es perd en una mar de confusions. Diu que, com a estudiant de medicina, fa pràctiques a l'hospital, autoritzat pel seu germà **Luis**. Tot oferint dir la veritat dels fets assegura que va anar a buscar el doctor **Monerri**, perquè visitàs el pacient, que va ser qui diagnosticà i li dona tractament, «sense estar jo present». No reconeix haver estat ell qui va parlar de síndrome d'abstinència, sinó **Monerri Carbonell**. Però assegura que, més endavant, sobre les onze, va anar a buscar-lo una infermera perquè el pacient **Neira García** estava molt agitat. «Llavors —diu **Carlos de Teresa**—, vaig anar a buscar el doctor **Tortosa**, que va veure el malalt i canvià el tractament que havia posat el doctor **Monerri**, ja que no el considerava correcte». No sap res de **Germà Alonso Maillo**, cap d'endoscòpia digestiva que, a la mateixa hora, atengué el malalt i receptà noves ampolles de Fenegal i Largactil. Deixant-lo després a càrrec del doctor **Tortosa**.

José Tortosa Mira, cap de secció de medicina interna, per contra, diu que considerarà correcte el tractament ante-

rior. Avisat per una infermera a les deu hores —no a les onze com manifesta **Carlos de Teresa**— i, alhora, deixa el pacient a càrrec del doctor **Monerri**.

Tortosa declara no conèixer **Carlos de Teresa**, ni tenir constància que estiga fent pràctiques de manera oficial.

Higinio Valero Monerri Carbonell, adjunt de guàrdia en la secció de medicina interna, es dirigí a veure el pacient —segons la seua versió—, al voltant de les dotze hores: «Vaig veure un malalt amb prou agitació i mig cos fora del llit i mig dins». Demanà l'historial clínic i comprovà que es tractava d'una possible hepatitis. Va donar ordres d'administrar mitja ampolla de Fenegal i Largactil, i de traslladar **Fernando Neira** al solàrium, «perquè estigués més tranquil». Diu no conèixer **Carlos de Teresa**. «No vaig tornar a veure el referit pacient».

No obstant això, sí que tornà a veure de nou **Neira García**, de nit. Així ho manifesta la infermera de guàrdia, **Josefa Castro García**, davant el jutge: «Quan ja estava en el solàrium, **Fernando** té una crisi, trenca les lligasses i algun cristall de la porta. Vaig haver d'avisar el doctor **Monerri**, que era de

La responsabilitat mèdica

L Jacte mèdic, a hores d'ara, respon a un contracte jurídic de prestació de servicis, cosa que era impossible fins fa ben poc. El metge, despulat de l'àureola mística tradicional, actua com a home, independentment de la seua condició professional. És obligació i part en aquest contracte de confiança que engendra una obligació de mitjans. Obligació consistent a prestar la cura que precise la salut del pacient, ajustant-se als principis científics i d'ontològics vigents.

El pacient, per la seua banda, adquireix el dret a una curació completa, ràpida, sense patiments ni dolor. De no ser així, entre en joc la responsabilitat mèdica o mal-praxis, que pot donar lloc a responsabilitat penal i subsidiàriament civil.

Aquesta responsabilitat troba el fonament legal en la necessitat jurídica i social que tot metge responga als danys ocasionats en l'exercici de la professió, com qualsevol mortal. Una responsabilitat que, quan és ocasionada per imprudència punible, pot ser

castigada amb la pena de presó menor (de sis mesos i un dia a sis anys), segons queda tipificat en l'article 5-45 en relació al 407 del codi penal.

Intrusisme professional

Com a acte propi de la professió mèdica es considera aquell adreçat a establir un diagnòstic de les malalties i tractar de modificar el curs en sentit curatiu. Per exercir aquest acte calen, entre altres requisits, estar en possessió del títol de llicenciat en Medicina i Cirurgia, ser inscrit en el Col·legi Provincial de Metges 1, per descomptat, complir amb les obligacions fiscals. En cas contrari, ho faria de manera il·legal i incorreria en delictes d'intrusisme.

Incorren amb major freqüència en aquest delictes els estudiants de medicina en els últims cursos de carrera que, de manera ocasional, duen a cap actes professionals mèdics a malalts o, de manera més contínua, realitzen substitucions de metges en el medi ru-

ral, hospitals o societats d'assegurances.

Aquesta classe de delictes ha augmentat de freqüència en els darrers anys, cosa que ha obligat a modificar substancialment la penalitat que el co-

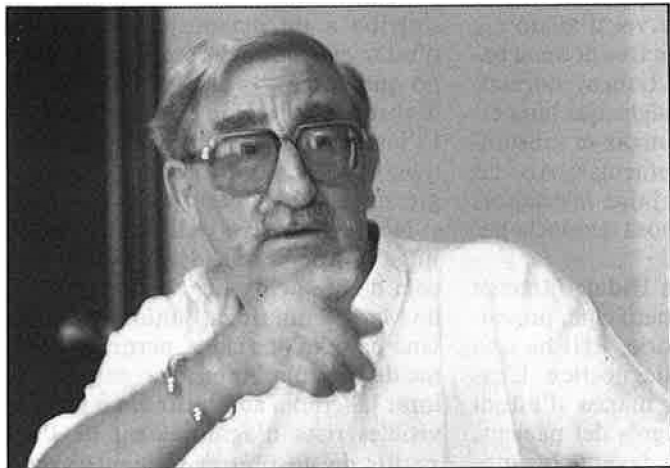

guàrdia. Ve i ordena que subjecten el malalt. Comunica a la família que **Fernando** es punxa heroïna i marca un tractament que s'efectuà a l'instant».

Un tractament que, efectivament, consta en l'historial clínic: «Deshabitació amb metadona. Començar amb

JUAN NEIRA, PARE DE FERNANDO:

«Hi ha mes implicats, i pagaran la seua culpa»

Juan Neira, pare de Fernando.

10 mg, cada vuit hores. En acabat, anar reduint la dosi cada dos dies. Signat, doctor Monerris».

Juan Neira García entrà com «en un sopor, endormiscat», diu **Josefa Cas-**

di penal assenyala per al delicte. L'article 32] del Codi estipula tina pena de presti menor, «per a aquell que exercesta actes d'una professió sense posseir el corresponent títol oficial, o reconegut per disposició legal».

a la tomba», paraules d'un pare que es resisteix davant l'obscurantisme, la confusió que segueix envoltant la mort del seu fill. Va ser un mal tràngol comunicar-li el processament dels dos metges i l'estudiant. Ell va viure tot el procés al peu del corredor i considera que hi hagué més gent implicada.

Du la professió mèdica a la sang i coneix totes les passades d'hospital. El seu germà José és metge, les filles Fina i Tere, infermeres. Ell mateix atén un centre mèdic els caps de setmana, quan als seus 67 anys hauria de ser al camp, en la parcel·la que tant li ha costat, «a força de treballar els set dies de la setmana». Avui centra l'atenció en els fets, tres anys arrere, netejant els vòmits del seu fill en el servici d'urgències, «tot el dia. Imagine's, amb el xic d'hospital a ambulatori, d'ambulatori a hospital».

Insisteix una i altra volta en el fet que Fernando no va poder prendre aliment sòlid els darrers dos dies. «Ni un goter van voler posar-li en les llargues hores d'espera».

«En espera de la mort», diu Juan Neira, amb un fil de veu. I salta al passatge que du més clavats, el tractament de drogaaddicte que donaren al seu fill. «Sabia amb total seguretat que Fernando mai no es va injectar heroïna, tenia pànic a les punxades». I tanca les mans en sentit invers, davant el record d'aquell matí «quan el pinxo aquell —ho diu per Carlos de Teresa— em digué que tran-

quil, que el meu fill se n'eixiria d'aquesta i tornaria a punxar-se».

Juan Neira s'assabentà després de la identitat d'aquell «pinxo», al cap de poc d'haver presentat denúncia al jutjat. Una denúncia que, a parer seu, es tramita malament i lenta, «a pesar de la quantitat de proves presentades; prou per actuar amb més rigor. Però sé que s'està pressionant per part del col·lectiu mèdic».

Tampoc entén aquest dolgut pare com tot un senyor jutge és capaç de demanar-li la demostració de les consultes de Carlos de Teresa, realitzades com a metge en exercici, sense tenir en compte l'escrit de puny i lletra en l'historial clínic, ni tan sols la declaració dels testimonis presencials. «Malgrat tota la maniobra, pagaran la seua culpa, encara que siga l'última cosa que faça».

«Vull justícia», ens diu, una i altra vegada. Justícia que suplica al president del Consell del Poder Judicial. En un escrit realitzat en conèixer la paralizació de les diligències. Juan esbossa la seua visió dels fets i demana «un càstig convenient a tot implicat en la mort del meu fill. Per donar-ne exemple, perquè presten més atenció als malalts i siguen més responsables en el càrrec que ocupen. Els errors comesos pels metges són vertaderes barbaritats que estan generalitzant-se en tots els hospitals de la Seguretat Social».

«El senyor jutge em pense que ho està passant ben malament,—continua en el seu escrit—, perquè, havent-n'hi ja prou documentació, sembla molt interessat a buscar una escola de medicina legal que diga rotundament que al meu fill no l'han mort, cosa que ningú no dirà». «No sé si estaré cometent alguna imprudència, senyor president, en expressar-me tal com ho estic fent. Però tinga vostè present —segueix escrivint Juan Neira— que segueix amb el temor d'un nou arxivament del sumari, davant les moltes irregularitats comeses en el jutjat. En qualsevol cas, tinga vostè en compte que li escriu un pare dolgut per la pèrdua del seu fill a mans d'uns irresponsables».

tro. Un son del qual no va despertar mai.

Miguel Fuster Lozano, cap de secció de la Unitat de cures intensives, es avisat poc després per reconèixer el pacient. Confirma les sospites de la infermera: «Està en coma». I ordena el seu trasllat a l'UCI. Davant l'historial clínic no pot contenir-se; els altres pacients escolten les seues paraules: «Això no és un historial ni és res, m'enduc un cadàver». Després escriu: «Pel que sembla, s'injecta droga (heroïna). Des de l'ingrés no hi ha pràcticament dades clíniques ni analítiques. Valorat com a síndrome d'abstinència, va ser tractat amb Fenegal, Largactil i metadona. Avui em criden per trobar-lo en coma. ¡l cal suspendre tot tractament anterior!». Hores després, escriu el diagnòstic definitiu: «Traspassat per fracàs hepàtic fulminant».

Però, encara després de mort, els servicis mèdics no aconsegueixen coordinar-se. En el departament de cures intensives es comença un tractament correcte, bé que tardà. Es prescriu, entre altres medicaments, plasma fresc que, segons consta en el full 28 de l'historial clínic, «es demana a les vuit hores del dia 25 de setembre». No

obstant, **Fernando Neira García**, havia mort a les cinc hores del mateix dia.

Les lesions ocasionades per l'anterior tractament eren ja irreversibles.

Juan Neira, pare de **Fernando**, autoritzà l'autòpsia del cadàver davant les circumstàncies poc clares i ràpides de la mort. **Maria Concepción Córdoba Polo**, adjunta del servei d'anatomia patològica, observa un tros de vena bafilica i el veu perfectament normal, «sense presentar cap signe que haja estat utilitzada per a punxar-se substàncies tòxiques o estupefaents». Així ho fa constar davant el jutge instructor, quan la família interposà denúncia per la via penal.

José de la Higuera Hidalgo, metge forense del jutjat número cinc, presenta un informe categòric: «Hi ha una negligència greu de diagnòstic». L'especialista destaca la manca d'estudi analític urgent a l'ingrés del pacient, quan es feia necessari davant els símptomes hepàtics, «que no admeten retard per al seu diagnòstic i tractament adient».

Crída l'atenció del forense que fins pràcticament les vint-i-quatre hores de l'ingrés no s'instaure una serumpatia, a la vista del quadre de vòmits repetits,

que no cedeixen. «La primera cosa a realitzar —considera el perit— és un tractament amb sèrum per rehidratar el subjecte». En un hospital se suposa que els mitjans tècnics i físics són millors i més adequats per a tractaments.

En l'informe, **De la Higuera** destaca enormement que no només no s'arriba a un diagnòstic que hauria d'estar clar des del començament, sinó que, a més, es cataloga un quadre d'abstinència. «Només es diagnostica i s'instaura un tractament correcte poques hores abans de morir, quan és ingressat a l'UCI, però ja tard».

No obstant això, **Alberto Facorro**, jutge instructor, decideix que siga l'escola de Medicina Legal i Toxicologia de Madrid qui tinga l'última paraula. Una paraula poc clara, perquè l'informe de l'Escola Forense no entra a valorar la teràpia administrada o els previsible riscs d'agreujament de l'hepatitis de no prestar-se atenció ràpida al malalt. En l'informe es limiten a fer una àmplia exposició de l'hepatitis tipus B, que no ve al cas, i a queixar-se de la pobresa de les còpies de l'historial clínic enviat pel jutjat, «on res no és llegible».

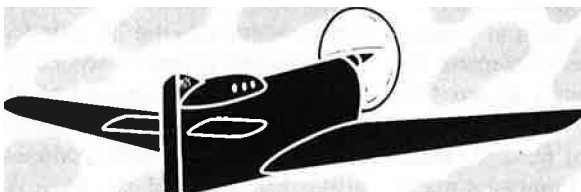
No diu si suposa anar contra les re-

TCCPICÀL

BAR-RESTAURANT

LA TERRASSA DE MODA

Canyes

cuina valenciana

Menjar per encàrrec al tel. 323 54 15

(dimecres tanquem)

Platja de la Malva-rosa • Tel. 371. 33 66 • VALÈNCIA

Carrera del Riu, 316 • 46012-PINEDQ (l Horta)

GOBIERNO NACIONAL DE LA SALUD

Dr. LUIS DE TERESA PARRENO, MEDICO ADJUNTO M. DITES/IA

SIESCIOX.

Viri _____ E

En contestación a su instancia del 6 de Febrero de 1.986 recabando información acerca del estudiante de Medicina D. Carlos de Teresa, tengo a bien informarle que:

- 1) En la fecha a la que se refiere su escrito (24.9.84) no se estaban realizando prácticas hospitalarias de los alumnos de esta Facultad en ninguno de nuestros Hospitales Asociados, tratándose además de una fecha incluida en el periodo de exámenes extraordinarios.
- 2) El Convenio existente entre el Insalud y la Universidad, regula las prácticas tutorizadas de los Sres. Alumnos, es decir, no hay atención directa de los pacientes por parte de los alumnos, sino que la atención y asistencia médica es prestada en todo momento por el personal médico de dicho Hospital.
- 3) El alumno D. Carlos de Teresa, en el Curso 83/84 aprobó todas las prácticas de 5º Curso en los exámenes ordinarios de Junio, por consiguiente no esaba reu'l Buncio prActicas de dicho Curso y en razón tloj periodo lectivo no habia iniciado tampoco lnr. prictllloel «el curso siguiente.
- 4) Si como Vd. me comunica D. Carlos de Teresa atención el día 24 de Septiembre de 1.984 a su hermano D. Fernando Neira Garcia, lo hizo a título personal y nunca como alumno de esta Facultad de Medicina.

Alicante, 19 de Febrero de 1.986

EL DECANO EN FUNCIONES

BS/mp

^ li. ca fealliares, c de asuntsrco el die

7830
El Director.

Dr. Luis de Teresa Parreno

Document on es diu que la Facultat no es responsabilitza de l'actuació de l'estudiant. Sol·licitud de permís del metje titular, germà de l'estudiant.

gles de la medicina, de la bona cura i de la prudència mèdica, posar un tractament a un malalt sense haver practicat anàlisis en què recolzar un diagnòstic. Tampoc no sol·licita realitzar noves proves en les vísceres del mort **Fernando Neira**, precintades i guardades en l'Hospital per la doctora **Córdoba Polo**. Però per al jutge **Facorro** va ser prou i potser un alleujament, per les pressions del col·lectiu mèdic, que pretenia tancar el tema com més prompte millor.

Publicació de noves proves i reobertura del sumari

Poques coses eren clares per a uns altres. Una pacient tasca de mesos va donar com a fruit la consecució de l'historial clínic, declaracions dels implicats i informes forenses. Amb això i la declaració d'alguns testimonis presencials, pacients internats en la mateixa sisena planta de l'hospital, es va poder arribar a una reconstrucció dels fets més ajustada a la realitat. La publicació de les proves va posar en qüestió l'actuació judicial davant les diligències practicades. Unes proves que es limitaven a fer constar unes declaracions que, tot i que molt contradictòries, no v an arribar a investigar-se pel jutge instructor.

Luis de Teresa Parreno presentà un justificant firmat pel director mèdic de l'hospital com que es trobava de permís el dia 24 de setembre, «per motius familiars». No obstant això, declarà tot seguit que es trobava a Barcelona. És més, la direcció provincial de l'Insalud no donà com a vàlid el permís, perquè no en tenia cap coneixement ni l'havia autoritzat.

El seu germà, **Carlos de Teresa**, sí que passava revista com a metge tal com declaren, una vegada coneguda la publicació, diversos dels pacients internats en l'hospital. D'altra banda, en el document facilitat pel degà de Medicina de la Universitat d'Alacant es fa constar que per aquelles dates no s'estaven realitzant pràctiques hospitalàries dels alumnes en cap dels hospitals associats. Si **Carlos de Teresa** va atendre pacients, «ho va fer a títol personal i mai com a alumne d'aquesta facultat de Medicina», diu el degà.

Malgrat el processament dictat el 8 de juny, molts interrogants queden encara per resoldre. Dels onze metges que intervenen en el procés del pacient **Neira**, cap d'ells no va sol·licitar les da-

des mínimes imprescindibles per fer un diagnòstic correcte de possible hepatitis. Però tots prescriuen tractaments de deshabitació a base de tòxics potents, com la metadona, que posseïx la mateixa potència que la morfina. Fàrmacs que poden contribuir al desencadenament d'encefalopatia (trastorns cerebrals produïts pels tòxics), desaconsellats per la Societat Espanyola de Medicina Interna.

Queda per aclarir si **Julio de Espana** demanà en realitat l'anàlítica o si declarà que no van poder realitzar-lo, «per manca de reactius manuals» per eixir del pas. Un hospital de primera categoria, amb serveis d'urgència, necessàriament cal que tinga guàrdia de laboratori.

iQui va ser en realitat el primer a catalogar el pacient de drogaaddicte? Molts metges implicats. Moltes interrogants per resoldre i un jutge aclaparat pel treball que vol desfer-se del sumari com més prompte millor.